

aantal waarheden, die slechts bloot-verstandelijk behoeven toegestemd te worden" en dat dus de openbaring met ons eindig verstand ten volle kan worden doorzien. Vlak omgekeerd heet het op blz. 26: "Het tot stand komen der openbaring kan door het menschelek verstand niet doorgedrongen worden. Reeds de daad der openbaring is voor ons mysterieus". En op blz. 26/27 nogmaals: "De gansche openbaring is vol van God zelf. In alles legt Hij Zichzelf voor ons open. Tot in elk deel is zij in den hoogsten zin Woord des Heeren. Daarom is zij vol van verborgheden. De gansche openbaring is met het mysterie doorweven. Omdat zij overal en in alles God Zelf en Zijn werken tot inhoud heeft, is zij ongetwijfeld openbaring, maar dan toch openbaring van verborghenheid. Ook het ontsluitende mysterie blijft mysterie. De rijkdom van Christus is onnaspeurlijk (Ef. 3:18). De gave Gods, hoewel in 't klaarste licht getreden en ons ten volle geschonken, kan niet uitgesproken worden (2 Cor. 9:15). Openbaring en mysterie vallen saam. Haar gansche inhoud is door en door wonderlijk en ondoorgrondelijk. Bij haar belijden wij met Augustinus: 'Wonderbaarlijk is de diepte uwer uitspraken. Zie, hunne oppervlakte strekt ons als kleine kinderen, maar wonderlijk is de diepte. Huiverend wijd ik aan haar mijn aandacht. Het is een huivering van eerbied en een beving van liefde.' Me dunkt, waar Dr Kraan zoo schreef, daar moet prof. Haitjema wel heel vluchtig zijn referaat gelezen hebben, om de klacht over intellectualistische vorering van het openbaringsbegrip begrijpelijk te maken.

Met opzet neem ik deze rectificatie van prof. Honig hier over. Immers, het is niet alleen prof. Haitjema, die hieraan onzerzijds zal moeten herinnerd worden. Ook prof. dr G. v. Veldhuizen heeft onlangs in „Pniel" dezelfde onjuiste antithese gesteld tusschen het openbaringsbegrip van prof. Haitjema en dat van diens opponenten. Verwonderlijk mag dat wel heeten, omdat toch in het debat van den laatsten tijd meermalen duidelijk gezegd is, dat de verwerping der paradox allermint opgevat wil zijn als een loochening van het mysterie.

Prof. Honig besluit:

Als beiderzijds elk prikkelend woord vermeden en de gedachtenwisseling met heldere en rustige betoogen gevoerd wordt, dan is zij niet alleen interessant, maar dan kan zij ook een gezegende vrucht afwerpen. Prof. Haitjema en de zijnen enerzijds en wij anderzijds stellen voorop, dat wij ons op de lijn van Calvijn bewegen. Blijke dan uit duidelijke argumentatie, wie gelijk heeft! Eene belangrijke theologische en wijsgeerige kwestie is aan de orde gesteld. Is het nu niet Christenplicht, en wordt de eer van Christus er niet door bevorderd, als beiderzijds met inspanning van alle krachten naar de oplossing dezer kwestie gestreefd wordt? En eischt God niet van ons, dat we liever eigen ongelijk erkennen zullen, dan te volharden in eene onjuiste zienswijze, die schadelijke gevolgen hebben kan?

De Bijbel en ons tegenwoordig christelijk middelbaar onderwijs.

Dr J. Veldkamp schrijft in „Op den Uitkijk":

Groot is de waarde van het Bijbelsch onderwijs, ook op onze Christelijke Gymnasia en H. B. S.-en. Maar zeer moeilijk is het daar dikwijls ook, vooral op die scholen, waar veel leerlingen zijn uit niet-Christelijke gezinnen, naast zulke, die uit een Christelijk milieu komen. De eersten weten soms de meest elementaire dingen uit den Bijbel en van het Christendom niet, en ze bezitten dikwijls niet meer die eenvoudige onbevangenheid, die de leeftijd der leerlingen van de Lagere school veelal kenmerkt.

Soms zelfs staan ze er met een zeker innerlijk dedain tegenover, welke missechen stouen vindt in het gezin, de kring waaruit ze komen.

Deze dingen gaan misschien half onbewust, en worden zeker niet uitgesproken, want dan zou er voor zulke leerlingen geen plaats zijn op een Christelijke inrichting, maar ze maken de taak van hen, die Bijbelsch onderwijs geven, veel zwaarder dan op die scholen — een enkele is er zoo — waar de leerlingen uitsluitend of bijna uitsluitend uit Christelijke gezinnen komen.

Want ook de zeer ongelijke kennis alleen al maakt het moeilijk om bij het onderwijs het juiste midden te treffen.

En als dan soms van zulke Christelijke inrichtingen leerlingen komen, wier kennis van den Bijbel en de Christelijke waarheden niet is, zooals men die graag zou willen of misschien verwacht zou hebben, dan zit de oorzaak dieper dan men die dikwijls zoekt: meer in de achtergrond en de entourage, dan in het onderwijs op de school.

Wanneer een jongen op zoo'n hogere onderwijs-inrichting voor het eerst de Bijbelsche geschiedenis hoort, en hij begint ook met Algemeene Geschiedenis in de eerste klas, en hij geeft dan op de opgave: „Noem eenige goden der Egyptenaren" het volgende lichtelijk ontstellende antwoord: „Abraham, Mozes en Ias" (historisch) dan illustreert dit treffend het ook cultureel arme van het godsdienstloze onderwijs op de Lagere School en de zware taak, waarvoor zich in dergelijke gevallen het Christelijk Middelbaar en Voorbereidend Hooger Onderwijs geplaatst ziet. Eenvoudige Bijbelkennis bijbrengen lijkt mij dan op zulke scholen uit cultureel en religieus oogpunt een eerste eisch.

Gelukkig dat men ook in niet-godsdienstige kringen meer dan vroeger eenige notie van den inhoud van den Bijbel gaat waardeeren, al is het dan ook alleen maar ter wille van de algemeene ontwikkeling.

„Door den horizont zien".

Een aardige omschrijving van het begrip „hoop" deelt dr Gunning mee in „Pniel", (uit het levensbericht van een zending):

Het volgende graf tusschen de steenen moest voor een knaapie gedolven worden, voor het kind van zending Hoffmann. De vader moest voor zijn Walter de lijkstimmeren. De inlanders keken er naar en vroegen: „gaat gij nu van ons weg?" Hij zei van neen en sprak hun van de hope der christenen. „O", zei toen een hunner, „wat zijt gij christenen toch merkwaardige lieden! Gij kunt door den horizont kijken." Hoe lang hadden de zendingen al naar een woord voor „hoop" gezocht! Nu gaf deze Papoea het hun ongedacht te kennen: Christenen zien door den horizont.

De duidelijkheid der Schrift en de Tweede Kamer.

Prof. dr H. Th. Obbink schrijft in het „Algemeen Weekblad voor Christendom en Cultuur":

We hebben in de Tweede Kamer weer eens het zich van tijd tot tijd herhalende debat over de doodstraf gehad. Bij die gelegenheid zou er aanleiding zijn er zich over te verheugen dat we in de Tweede Kamer naast andere „specialisten" ook theologische specialisten in onze volksvertegenwoordiging hebben. Want aan het vraagstuk van de doodstraf schijnt, behalve een praktisch-politiek, ook een theologische kant te zitten. En aangezien de theologie rust op of ten minste gezegd wordt te rusten op den Bijbel, heeft men ter oplossing van dit probleem menschen noodig die in den Bijbel thuis zijn. En dat zijn de theologen — ten minste ze worden geacht dat te zijn. En dan liefst theologen die gelooven aan de „perspicuitas" (is: de duidelijkheid) van de Schrift. Want als de Schrift niet „duidelijk" spreekt, komt men er nog niet uit. Nu schijnt er met die perspicuitas toch iets niet in den haak te zijn, want reeds weken lang zijn twee onzer theologen bezig elkaar (in een paar kerkelijke bladen) te verwijten, dat ze den Bijbel niet goed lezen. De perspicuitas van den Bijbel schijnt dus toch niet zoo groot te zijn, dat twee theologische professoren (van dezelfde richting) over de bedoeling van den Bijbel het eens kunnen worden. Maar wat moeten dan de dominees en à fortiori, de gewone gemeentelieden, of in een geval als de doodstraf, de niet-theologische Kamerleden? Het debat over de doodstraf in de Tweede Kamer werd dan ook hoofdzakelijk door de theologen in de Kamer gevoerd. Ik heb dat debat gevolgd, maar mijn geloof aan de perspicuitas der Schrift heeft er opnieuw een schok door gekregen. Als ik daar Paulus' woord: „de bezoldiging der zonde is de dood" hoor aanhalen als argument voor de doodstraf, dan moet ik besluiten, dat of dat theologisch Kamerlid niets van Paulus' theologie begrijpt, of dat ik — ik ben toch ook theoloog al ben ik evenmin Nieuw-Testamenticus als bedoeld Kamerlid — ziende blind ben. Als ik hoor hoe een ander theologisch Kamerlid — ik geloof, dat hij overigens Christelijk-historisch is — de theorie der Talmud-Joden over de z.g.n. Noachitische geboden verheft tot den rang van gereformeerde beginsel, dan wordt het een gewoon theoloog groen en geel voor de oogen, en vraag ik mij af, of Kamerleden niet, net als gewone menschen, zich eerst op de hoogte behooren te stellen van het onderwerp, voor dat ze er over praten? Die befaamde Noachitische geboden toch — wier omvang en getal overigens lang niet vast staat — waren bedoeld voor de in Palestina wonende niet-Joden, van wie allereerst gevraagd werd: gehoorzaamheid aan de Joodsche overheid; en verder nog allerlei dingen waar geen christen-mensch meer aan denkt, ze als bindend te accepteren. Maar hier in Nederland hebben we geen Joodsche overheid; en ik maak me sterk dat zelfs het bedoelde Kamerlid er niet naar verlangt.

Onder die Noachitische geboden die, naar dit Kamerlid vertelde, ook door ons moeten worden in acht genomen, behoort o.a. het verbod van bloed te eten. Alleen wat kousjer is mag gegeten worden. Ik denk er bedoeld Kamerlid van, dat hij ook wel eens vleesch eet, dat niet kousjer is. Ik voor mij vind zijn argumentatie voor de doodstraf op grond van de Noachitische geboden, niet kousjer.

Er zijn nu eenmaal — hoe vreemd het moge klinken — theologen, die ik zeg niet: de doodstraf verdedigen, want dat is te verstaan; maar: die de doodstraf verdedigen met „Christelijke" of zelfs met „bijbelsche" argumenten. Want dat kan niet. Het schijnt voor vele theologen een onmogelijkheid te zijn den Bijbel te laten zeggen wat hij zeggen wil, en er niet allerlei uit te halen wat er niet in zit, maar dat vindingen zijn van latere Joodsche of Christelijke theologen.

Men zou hieraan volgende opmerkingen kunnen toevoegen:

1. de theologische vergissingen van sommige Kamerleden (b.v. over die bezoldiging der zonde) worden door prof. Obbink den eenen keer als vergissingen voorgesteld en getaxeerd, als het er op aankomt ZIJN eigen bestaande inzichten te handhaven; maar, dan moest hij ze ook maar niet gebruiken, om de inzichten van anderen (de duidelijkheid der H. S.) er mee omver te werpen;

2. er zijn meer, en andere, argumenten aangevoerd dan de hier genoemde bijbelplaatsen;

3. men kan — met uitzondering van een enkele — „de" „theologen" in de Tweede Kamer, kwalijk beschouwen als representanten der „theologie"; hetgeen trouwens herhaaldelijk gezegd is; een of ander kerkelijk examen maakt iemand nog geen theoloog;

4. als prof. Obbink ronduit zegt (daarmee ook elk beroep op andere uitspraken afsnijpend), dat men niet met „bijbelsche" argumenten de kwestie van de doodstraf behandelen kan, dan vindt het geschil zijn oorzaak niet in de vraag van de al-of-niet-doorzichtigheid der Schrift, maar in het feit, dat prof. Obbink een andere beschouwing over de Schrift en haar gezag heeft, dan zij zelf blijkt haar aan „duidelijkheid" niets te wenschen overlatende uitspraken heeft;

5. de som der theologische argumenten, welke in de Tweede Kamer aangevoerd zijn, is heusch niet uitgeput, als men catalogiseert wat de gezamenlijke theologen van professie, die daar nu eenmaal gedeputeerd zijn, zoo al beweren. Er zijn b.v. in de Kamer niet-theologische leerlingen van dr A. Kuyper, die toch... theologische argumentatie geven. Toevallig, zou men zoo zeggen, zitten die juist onder hen, die durven uitkomen voor de „duidelijkheid" der Schrift. Eerst zal men dus hun argumenten moeten bezien om het met vrucht te kunnen hebben over de vraag, of het jongste Kamerdebat al of niet iets laat concluderen met betrekking tot de „duidelijkheid" der Schrift. Prof. Obbink zet de leer der „duidelijkheid" der H. S. op zij, — maar laat merkwaardigerwijze dan ook haar verdedigers grootendeels buiten beschouwing.

De onbeschaafdheid — en erger — ook bij de dooden?

Prof. Kuyper wijst in „De Heraut" op de vele staatsredenen, die men bij een open graf aandurft, en zegt o.m.:

Zoo wordt bij het graf steeds meer de mensch alles, God niets. Zijn naam wordt zelfs niet meer genoemd. Of wanneer het geschiedt, dan gebeurt het bij wijze van een stopwoord of vloek. Men zegt niet, dat we overdragen. Toen nog pas een onzer beroemdste toneelspeelsters stierf, die betrekkelijk jong was, stelde een der sprekers het voor, alsof zij nu in het graf ontmoeten zou andere beroemde kunstenaars, daar evenzeer begraven, en deze tot haar zeggen zouden: God, Mien, ben je al zoo vroeg aan de kunst ontrukt.

Afgedacht van de andere dingen, is dit gebrek zelfs van beschaving hier in dezen kring wel zeer ontsellend.

Dr Bauma over den „vroegdoop"

Wij gaven een citaat uit het artikel van dr v. d. Vaart Smit over de tegenwoordigheid der moeder bij den doop. Dr C. Bauma zegt er dit van in „Geref. Kbl. Dr. en Ov.":

Ik ben er benieuwd naar, of met Dr Van der Vaart Smit ook nog de een of ander in het kruit zal gaan treden om den vroegdoop te verdedigen. Het komt me voor, dat de eventuele verdediger een zware taak zal hebben.

En ik acht het niet onmogelijk, dat wat tot heden bij velen onzer voor een echt Reformatorisch beginsel gold, straks zal blijken een oud stukje Roomsche zuurdeesem te zijn, dat dan in naam van het Reformatorisch beginsel maar zoo spoedig en zoo grondig mogelijk moet worden uitgezuiverd.

Als er andere stemmen klinken, zullen we ze ook doen spreken. Ik geloof niet, dat het hierbij blijven zal.

Prof. Obbink over de leer van Freud.

Over de theorie van Freud (de psycho-analyse, meermalen hier besproken) schrijft prof. Obbink in een recensie:

Carl Clemen, Die Anwendung der Psychoanalyse auf Methodologie und Religionsgeschichte, 128 p. M. 5.80, Akad. Verlagsgesellschaft M. B. H. Leipzig.

Dr Clemen heeft de moeite genomen de Freudische fantasieën op het terrein der godsdienstgeschiedenis aan een kritisch onderzoek te onderwerpen. We vragen ons af, of het eigenlijk wel noodig was de extravagante theorieën der Freudische school op dit terrein te weerleggen. Ze zijn al te dwars. Maar nu het eenmaal gebeurt, moeten we Clemen de eer geven, die hem toekomt: hij heeft Freud nagerekend op verschillende terreinen: de Oedipus-sage (het door Freud veel misbruikte motief), totem en taboe, couvade, puberteitsriten, begrafenissen en rouwgebruiken. En Clemen's conclusie is steeds: Freud's theorie is doorlopend onbewijsbaar en meestal uiterst onwaarschijnlijk. Men kan gerust zeggen: Freud, die ook op dit gebied overal en altijd sexuele motieven zoekt, is door Clemen's rustig en voorzichtig onderzoek grondig weerlegd. De Freudische school zal zich echter ook door Clemen's zakelijke argumentatie wel niet weerlegd achten — maar onbevangen lezers zullen de waarheid wel zien.

Nog eens: Eigenwillige prediking.

In zijn verdere uitwerking van het bezwaar, dat men soms den bijbel „laat" zeggen, wat men zelf wil, merkt ds J. Douma van Britsum in „Gron. Kbl." nog op:

Na de voorlezing van Efeze 6 vs 10 v.v.: „Voorts, mijne broeders! wordt krachtig in den Heere en in de sterkte Zijner macht. Doet aan de geheele wapenrusting Gods", nam hij als tekstwoord 1 Samuël 17 vs 44-47, waar Davids geloovig antwoord op Goliath's snoeverij ons wordt meegedeeld. Het thema van de prediking was, gelijk zich verwachten liet: „De krug is des Heeren". En de punten waren: 1. wie dit niet verstond; 2. wie dit wel verstond; 3. dat we allen dit moeten verstaan.

Bij het eerste punt werd er op gewezen, dat Goliath er niets van verstond, dat de krug des Heeren is. Hij dacht, dat de beslisting in den krug bijgebracht werd door macht en kracht, door helm, pantsier, scheenhamas en spies. Zwaar gewapend trad hij dan ook David tegen. En, zoo ging de spreker voort, evenals Goliath denken velen. Israël zelf dacht er ook zoo over. Ook koning Saul. Vandaar bij Israël en Saul die vrees.

Nog meer voorbeelden bracht hij bij, om te bewijzen, hoe velen niet verstaan, dat de krug des Heeren is, waarbij merkwaardig was, dat we, zooveel ik mij herinner van de wereld, als gerepresenteerd in de Goliathfiguur, niet hoorden wel kwa-

men we denis te niste, er soort pr formeerd „bezwaa leden, he eóór de mij niet, wel wat voor de

Hij he gebracht des Heer geen w Van z geen wa zag, dat wapen rusting

En da er niet i Maar we staf in z uit de b had, te zyne har sons dez andere d krijg des armen o van Davi beek gez melruk v

Het d gedachte staan: „ in het tw goed. On toepassin scheenha den stric maaki de

Van d het n.b. de gehe gerechtig zaligheid, te hoore De predil quietisme te vinder vertoogen kwalijk n dwalleer moet. Zi mensche in alle om eenig schreien en tiende gewaagd Gereform-gedachte scheiding

Om de - klaring van uit de lee ik dit cita. nog mee, c van eertijc

volgens voor de hem blij meer de Gereform-jugelige onze kerl en Over catmiche argument twig is

Maar d denten...

Over de artikelen - van het ke flet zelf o in „Geref.

En dan bezwaar, dat De B Asser-Syr er bij te hebben

En dit Van de bijzaken, Al zon „gedachte en er op over de de zaak het heil

Dat ik r achtergron tuale cor van geme

Hij za samenpr vergaderi Een se met de kon con